

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Fratris Siluestri Prieratis ordinis predicatorum et
sacre Theologie p[ro]fessoris celeberrimi sacriq[ue]
palatij apostolici magistri: in p[re]sumptuosas Martini
Luther co[n]clusio[n]es de ...**

Luther, Martin

[Leipzig], [1518]

VD16 L 4458

Responsio magistri Siluestri de prierio ordinis predicatorum: sacri palatij
Magistri: ad co[n]clusio[n]es magistri Martini Luther.

urn:nbn:de:hbz:466:1-32356

Responsio magistri Siluestri de puerio ordinis predicatorum: sacri
palatii Magistri: ad conclusiones magistri Martini Luther.

Quoniam dogma ad examissimum cribzaturus Martine minor:
mas: et fundamenta iaciam necesse est.

Fundamentum primum est. Ecclesia vniuersalis essentialiter est conuoca-
tio in diuinum cultum omnium crediturum in Christum: ecclesia vero vniuersalis xristua-
liter est ecclesia Romana: ecclesiarum omnium caput: et Pontifex maximus:
ecclesia Romana representatiue est collegium Cardinalium: xristualiter au-
tem est Pontifex summus: qui est ecclesie caput: aliter tamen quam Christus.

Fundamentum secundum. Sicut ecclesia vniuersalis non potest errare determi-
nando de fide: aut moribus: ita et verum oculum facies quod in se est (vt intel-
ligat xritate) errare non potest: quod intelligo incluso capite: aut tamen ac fi-
naliter: licet forte prima facie fallat quosque durat morus in quere de xrita-
tis: imo etiam aliquando errant: licet tamen per spiritum sanctum intellexerit veritatem:
et sicut nec ecclesia Romana: nec Pontifex summus determinas ea ratione quam Pon-
tifex id est ex officio suo pronuncias et facies quod in se est: vt intelligat xritate.

Fundamentum tertium. Quicumque non innititur doctrine Romane ec-
clesie: ac Romani pontificis: tanquam regule fidei infallibili: a qua etiam sa-
cra scriptura robur trahit et auctoritatem: hereticus est.

Fundamentum quartum. Ecclesia Romana sicut verbo: ita et facto po-
test circa fide: et mores aliquid decernere: nec in hoc differentia vlla est:
preter id quod verba sunt accomodatiora quam facta: vnde hac ratione consuetu-
do vim legis obrinet: quia voluntas principis factis premissiue: aut effe-
ctiue exprimit: et sequenter quemadmodum hereticus est male sentiens cir-
ca scripturarum xritate: ita et male sentiens circa doctrinam et facta ecclesie
in spectantibus ad fide: et mores: hereticus est. Correlarium. Qui circa in-
dulgencias dicit ecclesiam Romanam non posse facere id quod de facto facit
hereticus est. Age nunc Martine: et tuas conclusiones in medium afferas.

Martinus. Dominus et magister noster Iesus christus dicens: penitentiam agite:
omnem vitam fidelium penitentiam esse voluit. Quod verbum de penitentia sacra-
mentaliter: id est: confessionis: et satisfactionis: que sacerdotum ministerio cele-
bratur: non potest intelligi. Non tamen sola intendit interiorum: imo interiorum nul-
la est: nisi foris operet varias carnis mortificationes.

Siluester. His verbis tres conclusiones Martine comprehendis: et xbaliter
saltem quattuor falsitates. Prima falsitas est: quod saluator impossibile
iusserit: scilicet fideles omni tempore habere actum penitentie interioris vel exterioris:
cum enim dicit agite: non loquitur de habituali interiori penitentia: que sola
perpetua est: et sequenter loquitur de actuali interiori: vel exteriori: agere

em: vel actus: vel nō sine actu est. Secda. Verbu Chri dicētis penitē
tia agite: nō pōt intelligi de sacramēnali penitētia. Tripliciter enim
penitētia dici p̄suevit. Primo scz vt est virt⁹ quedā: cui⁹ obiectū est:
pctm: sub rōne emēdabilis: actus x̄o eius est dolor voluntatis de pctō
ip̄a vero est habit⁹ moralis eliciēs dictū actū respectu p̄dicti obiecti.
Secdo vero penitētia est sacramētū: cuius partes sunt contritio: con
fessio ⁊ satisfactio. Tertio accipit vulgariter p̄ satisfactiōe iniuncta
a sacerdote: ⁊ om̄i carnis mortificatiōe. De qualibet autē harū trium
dico p̄dictū verbu Chri nō solū posse: verū etiā ⁊ debere intelligi: cū
ip̄e sufficiēter mādavit de bono ope efficiendo. Tertia falsitas est ad
hoiem: id est ad te: q̄ scz Chri nō intēdit loqui solū de interiori peni
tētia: hoc em̄ in se quidē verū est: sed tibi q̄ vis Chri hīs x̄bis indice
re penitētiā in om̄i vita: de exteriori nō pōt intelligi: quā oportet in
tercidere somno ⁊ gaudiō: gaudēdo cū gaudētib⁹: ⁊ h̄mōi. Cū tibi
solū de interiori pōt intelligi: nō om̄i: sed habituali. q̄a etiā interiorē
actū liberi ar. dormiētēs necessario intercidi⁹. Quarta x̄o falsitas
est: q̄ interior penitētia nulla est: nisi foris operet varias carnis mor
tificatiōes: imo dico q̄ exterior sine interiori nulla est: interior autē so
la pōt hoiem saluare. Pōt tñ hoc tuū dictū verū: ⁊ a saluatore intē
tum habere sensum: scz q̄ om̄is interior penitētia operat varias car
nis mortificatiōes exteriorē: id est p̄ loco: ⁊ tēpore: id est quādo: vbi
et quomō oportet: sed hic sensus tibi videt impossibilis.
¶ Casar. Manet itaq; pena donec manet odiū sui (id est penitētia
vera intus) scilicet vsq; ad introitū regni celozum.
¶ Sil. Si p̄ penā exteriorē mortificatiōē martine intelligis: qd̄ in
de conijcit: q̄ penā p̄ra odiū sui: ⁊ interiorē penitētiā diuini intelli
gi nō pōt: nisi vt dictū est: id est. p̄ loco ⁊ tēpore: aliter hec doctrina
falsa: impossibilis: ⁊ erronea est. P̄terea improprie dictū est odium
sui quātū ad vere penitētes attinet: nullus em̄ imbutus gr̄a diuina
odit se: sicut nec pximū: quē ad instar sui diligit.
¶ Casar. Papa nō vult: nec pōt vllas penas remittere: p̄ter eas q̄s
arbitrio vel suo: vel canonū imposuit.
¶ Sil. Supposito q̄ ecclesia p̄ indulgētiarū viā p̄cedat liberationē
vni⁹ anie: vel plurib⁹ a purgatorio: qd̄ facere nequit: nisi relaxādo pe
nā inflicta a deo: supposito etiā q̄ ecclia faciat indulgētiās plenarias
simpliciter: relaxādo vicz om̄m penā nulla habita mētiōe de m̄iūra
ita q̄ tali indulgētia rite assecuta: ania statim e corpē soluta euola
ret: iuxta scrōz interpretationē: dico martine q̄ male sentis de facto
ecclesie circa fidē: aut mores: q̄a posito casu possibili q̄ peccator te

neat ad penā iniunctā a sacerdote. item ad iniunctā a canone: et ulterius istis nō sufficēter expurgatib⁹: tertio teneat ad penā iniūgēdā a deo: tali casu (scōm te) rite assequēs indulgētiā plenariā: decedēs statim nō euolaret et si daret ei indulgētiā liberatiōis a purgatorio: si ibi esset nō liberaret: et ita circa factū ecclesie male sentis: et a scris dissentis: et ideo meo iudicio ista cōclusio est heretica. Unde et sanct⁹ Tho. in quarto dist. xx. dicit q^d ista opinio: scilicet q^d indulgentie valeat solū ad remissionē pene iniuncte a sacerdote: vel canone: est contra priuilegiū datū Petro. vt quod in terra remitteret: etiam in celo remitteret. et p̄terea s̄m istā opinionē inquit diuus Thomas: ecclesia huiusmōdi indulgētiā faciens: magis dānificaret homines q̄ iusuraret: quia absoluēdo a penitētijs iniunctis remitteret ad grauiiores: id est purgatorias: hec sanctus Thomas. Cū tamen indulgētiā nō est plenaria: nec sit s̄m aliquā partē quōdā reatus: puta remittendo tertiā partē penarū: nec p̄ceditur liberatio alicui⁹ anime a purgatorio: aliquē colorē habere posset istā positio: quātū ad id q^d dicit q^d papa nō vult: q̄a cōmuniter dicit: de iniunctis penitētijs relaxamus sed quia subditur: nec potest: quo ad hoc positio heretica ē: auferēs aut truncans priuilegiū Christi ad ecclesiā.

¶ **Ar.** Papa nō potest remittere vllam culpā: nisi declarando et approbādo remissam a deo: aut certe remittēdo casus sibi reseruos. quibus cōtempis culpa prosus remaneret.

¶ **Sil.** Et si cōclusio ista quoquo modo habeat apparentiā in his qui clauib⁹ ecclesie se cōtriti subiiciunt: et cōsequēter iustificati a culpa: in attritis tñ qui virtute clauū (iuxta sanctorū interpretationē) sūt cōtriti: nō papa mō: verū sacerdos quisq³ peccata dimittit dispositiue: et ministerialiter: id est applicando clauēs: et sacramenta istis: nō aut ea remittunt auctoritatiue: sed hoc excellentioris est potestatis. Unde hanc conclusionē dico falsam: et gratia disputandi substin^o q^d sit heretica: esto q^d heretici nō sint eius positores.

¶ **Ar.** Nulli prosus remittit de⁹ culpam: quin simul eum subiiciat humiliatū in oibus sacerdoti suo vicario.

¶ **Sil.** Leprosus (spiritualiter) Martine es: gestas em̄ cutē variā: et maculosam veris falsisq³ colorib⁹: dum multis falsis pauca vera cōmisces: verū p̄ reddis dictū illud Bede. q^d nulla tam falsa doctrina sit: que aliqua vera nō intermisceat.

¶ **Ar.** Canones penitentiales solū viuētibus sunt impositi: nihil q³ morituris s̄m eosdem debet imponi.

¶ **Sil.** Dico ad hoc dictum vt ad p̄cedens proxime.

¶ **Mar.** Unde nobis bene facit spiritus sanctus in papa: excipiendo in suis decretis semper articulum mortis et necessitatis.

¶ **Sil.** Recte quidem loqueris: sed que dicis nihil proposito attrinere: cum non excipiat pontifex articulum mortis: quo ad impositionem penitentie: sed quo ad reservationem absolutionis.

¶ **Mar.** In docte et male faciunt sacerdotes hi: qui mortuorum penitentias canonicas in purgatorum reservant.

¶ **Sil.** Recte doces: sed tamen quod in alijs culpas admittis. cum enim doces quod pontifex solus illas penas donat: quod arbitrio suo vel canonum sibi iniuncte teste diuo Thoma: absoluit ab his: et ad purgatorias grauiiores: animas addicis.

¶ **Mar.** Zizania illa de mutanda pena canonica in penam purgatorum: videntur certe dormientibus episcopis seminata.

¶ **Sil.** Dico ut proxime.

¶ **Mar.** Olim pene canonicas non possent: sed ante absolutionem imponebant: tanquam temptamenta vere contritionis.

¶ **Sil.** Nunc quod nostra tempestate quasi pene sunt arbitrarie: idem in omni penitentia suadum dico per cle. dudum de sep. vbi et Jo. an. nisi forte nullum sit dubium quando penitentis penitentia iniungenda sit acceptatur et expleturus.

¶ **Mar.** Morturi per mortem omnia solvunt: et legibus canonum mortui iam sunt: habentes iure earum relaxationem.

¶ **Sil.** Quod astruis verum est: vbi pena ex canone tamen debet: quod si ea quam imponit canonicas etiam diuina iusticia exigat: purgatorum neges necesse est.

¶ **Mar.** Imperfecta sanitas: seu charitas morturi necessario secum fert magnum timorem: tanto maiorem: quanto minor fuerit ipsa: qui timor et horror satis est se solo (ut alia taceam) facere penam purgatorum: cum sit proximus desperationis horroni.

¶ **Sil.** His dictis Martine duas conclusiones: et tres falsitates comprehendis: et quod temere. Temeritas enim est in his: ad que nobis naturalis ratio non suspexit: velle aliquid nostre auctoritate definire preter: et a fortiori contra ea que in doctrina fidei sunt: vel scripturarum que eodem spiritu scripturas interpretati sunt: que edite fuerunt. in his precipue: que fidei et morum sunt: in quibus concorditer docuerunt: imo non solum temerarium: sed erroneum est: ne dicam hereticum ut ex quarto fundamentum liquet. Prima autem falsitas est que aperte innuis: quod hi que in purgatorio continent nesciant se saluandos: quod aperte etiam innuis infra conclusio tua. xix. Ego vero cum diuo Thoma. cuius doctrina quantum ad fidem: et mores attinet: preter regulam fidei ecclesiam Romanam: et discussa: et probata est: dico quod qui purgantur sciunt se liberandos: alioquin a nobis suffragia non expeterent: quod crebro faciunt: ut liquet ex libro dia-

lo. Gregorij. Secunda vero falsitas est: quod qui purgant timeant: preterquam
falsiter: quod enim iam sustinet in presentia non timet: quia timor de futuro est nihil
aliud: alia autem mala preter ea que sibi inter purgandum herent non timet: cum
sciatur se ab his malis ad gloriam transituros ut dictum est. Tertia falsi-
tas est quod hic timor se solo satis sit facere penam purgatoriam: quod utique
falsum affirmo: quia nec facere potest cum non sit: nec se solo: alioquin im-
pius esset deus: quippe qui propter istam sufficientem (ut astruis) penam: alias
apponat: puta assistentie demonum: ligationis ad certum locum: di-
lationis optate glorie: et eiusmodi.

¶ **Ans.** Cident infernus: purgatorius: et celum differre: sicut desperatio: prope desperationis: et securitas differunt.

¶ **Sil.** Hoc videtur quod de fore tibi: mihi autem cum diuo Thoma videtur: quod qui purgant habent spem certam salutis: et consequenter non sunt desperati: vel quasi: siue desperati. Differunt autem precepta sicut pena perpetua cum desperatione euadendi: et voluntate perpetuo adherendi peccato: quod inferno congruit: et sicut pena temporalis cum spe euadendi: et voluntate adherendi deo perpetuo: quod purgatorio est: et sicut priuatio omnis pene: et impletio omnis naturalis appetitus: et gaudij: ut in celo est.

¶ **Ans.** Necessarium videtur animabus in purgatorio sicut horrorem minui: ita augeri charitatem.

¶ **Sil.** Uno inconuenienti dato plura contingunt: apud Aristotem. Unum posito seruilis timore: qui charitati aduersatur: necessarium tibi fuit Aristotelem modum inuenire qui pelleret: quod esse non potuit arguenti? quod per augmentum eius: quod timori repugnat. Ego vero sanctorum vestigia sequens. et non vocum nouitates: cum diuo Thoma dico: quod qui purgatoriu patitur est viator secundum quid: in quantum a britudine retardatur: non autem simpliciter unum in charitate non proficit: alioquin bonum esset eis diu esse in purgatorio: ut perfectiores: et consummatiores euaderent.

¶ **Ans.** Nec probatum videtur ullis auctoritatibus: aut rationibus: quod sint extra statum meriti: aut augere charitatis.

¶ **Sil.** Esto quod ista non probent auctoritate scripture: vel ecclesie: que necessario conuincit (quod ad presens nec astruo: nec destruo: cum tibi repente et ex his solum que memorie succurrunt respondeam) est tamen probatum auctoritate sanctorum: que argumentum probabile facit. tu vero eiusmodi tua auctoritate firmans: vide ne presumas.

¶ **Ans.** Nec hoc probatum videtur quod sint de sua heatitudine certe et secure: saltem omnes: licet nos certissimi simus.

¶ **Sil.** Hoc sicut iam dictum est probatum est saltem probabiliter: tum ex auctoritate sanctorum: tum ex experientia: quia frequenter suffragia pe-

tunt: sicut multipliciter patet per beatū Gregorium in libro dialo.
¶ Ad ir. Igitur papa p remissionē plenariā oim penarū: nō simpliciter oim intelligit: sed a seipso tūmō impositarū.
¶ Sil. Quid pōtifer intēdat: vel nō intēdat omittens: dico: q si de posse sit sermo: papa ex rōnabili causa pōt remittere oēm penā siue impositā: siue nō impositā: vt diu⁹ Thomas edocet: oppositū autē dicere hereticū est: et cōtra priuilegiū datū Petro a dño: vt dictū est.
¶ Ad ar. Errant itaqz indulgētiarū p̄dicatores hi: qui dicunt p paspe indulgētiā hoīem ab omni pena solui: et saluari.
¶ Sil. dico vt supra p̄xime: et q tu martine vulneratū et cecarū habēs oculū: falsitatis trabe pgrandi: alienā festucā p̄templaris.
¶ Ad ar. Papa nullā penā remittit animabus in purgatorio: q̄ in hac vita debuissent s̄m canones soluere.
¶ Sil. negare potestātē pape nō se extēdere ad relaxandū penas in purgatorio p viam indulgētię: est male sentire de facto et doctrina ecclesie circa fidem aut mores: ideo hereticū est.
¶ Ad ar. Si remissio vlla omnium omnino penarum dari potest alicui: certum est eā non nisi paucissimis: id est p̄fectissimis dari.
¶ Sil. Qd̄ asseris certū Ad martine: vtiqz certū est: nō qd̄ in veritate vt reris: sed in falsitate: dat̄ enī veniā nō solū p̄fectissimis: sed etiā im̄p̄fectissimis: mō habeāt gratiā dei et charitatē p quā sunt veniarū capaces: et seruēt indulgētię tenorē. siue isti multi sint: siue pauci. quod soli deo notū est. Si tamē de multiplicitate saluandorū: aut assequētiū indulgētiā ex cōiecturis et suasiuis rōnib⁹ volum⁹ definire: dico p̄babiliter: et salua rei veritate: q sunt valde multi: ad qd̄ arguo ex fundamēto theologico: scz q̄ clauēs eccl̄ie de attrito faciūt p̄tritiū: vnde ois qui cū attritōe confitē: cōsequit̄ p̄tritiōnē et gratiā: et consequēter indulgētiā et salutē si p̄seuerat. Sūt autē valde multi: q̄ indulgētiarū tēpore confitentur si credunt se mortali peccato detineri: et cū attritione: id est dolore imperfecto: qui tunc est quando homo velle habere dolorē et gratiā a deo: nūq̄ de cetero peccādi. Unde omēs tales consequunt̄ gratiā et p̄sequēter indulgētiā nisi post p̄fessionē: ante veniē acceptionē relabant. Et si plene nō efficiūt qd̄ mādatur: consequunt̄ partem proportionalē veniē: vt docet diuus Thomas. Et ex eodē fundamēto p̄babiliter teneo: q̄ et si maior pars christianorū nō viuat in gratiā dei: maior tamen pars dei gratiā in morte cōsequitur confitendo cum attritione: consequēter autē etiā saluat̄ si p̄seuerat. Et quod saluator dicit multos esse vocatos: sic intelligendū est dictū: quia totus mundus est vocatus.

¶ Adar. Falli ob id necesse est maiore parte populi per indifferentē illā: & magnificā penesolute promissione.

¶ Sil. Nō fallitur maior pars populi si attriti consistēt & reliq̄ obseruāt: eo vel maxime declamatores crebro docēt ppter venias: alia pia opera nō esse relinquenda: cū nullus p certo sciat. se veniā assequitur: item quia etsi illi veniā nō assequant: pium tamē opus faciunt quod eos in salutem disponit.

¶ Adar. Quale potestare h̄y papa in purgatoriuū gñaliter: talē habet quilibet episcopus & curatus in sua diocesi & parrochia specialiter.

¶ Sil. Quātū ad ppositū de thēmate sup quo disceptam: id ē quātū ad applicatiōē satisfactiōis vni⁹ ad alterū: est multiplex differētia inter papā in ecclia tota: & ep̄m in diocesi: & curatū in parrochia. h̄arū prima est fm illā opinionē: q̄ sentit indulgētiās fieri ex thesauro satisfactiōis ch̄i: nō aut̄ sc̄oz: q̄a iuxta eā sol⁹ papa posset indulgētiās facere: sicut sol⁹ dispēsat cōmūia toti ecclie: cuiusmōdi est dict⁹ thesaur⁹. Sed quia istā opinionē falsam existimo: dico q̄ alia differētia est: q̄a papa dispēsatōr est thesauri infiniti: cū dispēset satisfactiōnē ch̄i: nō aut̄ alij: sed merita subditorū suoz dūtaxat. Ex hac autē sequit̄ alia. q̄a sol⁹ papa facit indulgētiā plenariā: cū sol⁹ sit cert⁹ q̄ thesaur⁹ peni dispētabilis sufficiēs sit ad penas oēs diluēdas. Alia etiā est. q̄a papa dispēsat bona: que alij dispētant: nō ecōtra vnde et alioz potestare limitat & restringit: nō ecōtra. Et̄rū autē curatus indulgētiās edere possit: mō nō discutio.

¶ Adar. Opinione facit papa: q̄ nō potestate clauis quam nullam habet: sed per modū suffragij dat animab⁹ remissionem.

¶ Sil. Quātū ad indulgētiās attinet. papa habet clauē iurisdictionis fm sanctos: etiā in purgatoriuū applicatiue: aias tñ a debito seu reatu penaz nō absoluit. sed eis tribuit vnde penā. vel debitū soluat applicās & adijciēs eis satisfactiōnē ch̄i vel alioū.

¶ Adar. h̄ominē predicant: qui statim vt iactus nummus in cistā tinnierit: euolare dicunt animā.

¶ Sil. Predicator: aiam q̄ purgatorio detinet astruēs euolare in eo instari: in q̄ plene factū est illud grā cui⁹ plena venia dat: puta delect⁹ est aure⁹ in peluim: nō boiem. sed merā & catholicā veritatē p̄dicat: tu vō oppositū dogmatizās: si prinaciā addideris: vide iuxta p̄dicta qd inde merearis: factū & doctrinā sc̄e Ro. ecclesie reprehēdēs. Nec plus est reprehēnsibilis declamator sic docēs: q̄ cocuis fastidienti stomacho substantiales cibos accidēt alib⁹ saporib⁹ exactuēs.

¶ Adar. Certū est nummo in cista tinniere augeri questū & auaritiā

posse: suffragium autem ecclesie est in arbitrio dei solius.

¶ Sil. Certū est etiā Martine istā cōclusionē esse detractoriā: 7 viri ponētis os in celū: nec min⁹ certū est: errorem 7 hereticū est dicere. q̄ extāte rōnabili causa papa nō pōt. p. voluntate plus 7 minus dare de suffragio vnius alteri: cum deus hoc sibi concesserit.

¶ Mas. Quis scit si omnes anie in purgatorio vellent redimi: sicut de sancto Severino: 7 Paschali factū narratur.

¶ Sil. Quicquid sit de somnijs. p̄pter q̄ nunq̄ a sana doctrina recedē: dū est. doctor angelic⁹ in. xxi. dist. iiii. querēs an pena purgatorij sit voluntaria: 7 multipliciter de pena distinguens sic p̄cludit. Absolute nulla pena est voluntaria: q̄a ex hoc est rō pene: q̄ voluntati p̄traria. sed cōditioate. siue ex suppositiōe alicui⁹ finis pena est voluntaria: si- cut vult q̄s pati v̄sionē vt sanet: 7 hoc dupliciter p̄tingit. Aliq̄n em̄ p̄ penā aliq̄d bonū acq̄rim⁹: vt patet in v̄sionē: 7 sic ip̄a voluntas assu- mit penā: vt in satisfactiōe patet: q̄ scz in hac vita est meritoria. Ali- q̄n vero p̄ penā nullū bonū nobis accrescit: tū sine pena ad bonū pue- nire nō possum⁹: sicut patet de morte naturali: sine q̄ scz nō venit ad regnū: 7 tūc voluntas penā nō assumit / sed tolerat: 7 q̄tū ad hoc vo- luntaria dicit: 7 sic pena in q̄t purgatorij est voluntaria. Ex q̄b⁹ x̄bis diu Thome patet: q̄ q̄ in purgatorio sunt illā penā nō eligūt: sed il- lata patiēter tolerāt: 7 vellent libēter ea carere si possent. Adde q̄ aia sepata grata deo nullū habet mai⁹ desiderii: q̄ vidēti deū: cū ad hoc omne suū velle sicut ad finē ordinē: licet p. dei voluntate patiēter tole- ret: vnde si cū dei voluntate possit carere pena impediēte v̄sionem in hoc maxime letat: plus q̄ gaudiū aliq̄d in hoc mūdo nobis possit obtingere. Dicere aut̄ oppositū: ridiculū et stultum est.

¶ Mas. Nullus secur⁹ est de veritate sue contritionis: multomin⁹ de cōsequutione plenarie remissionis.

¶ Sil. Hoc de viuētib⁹ verū est: anie x̄o q̄ purgant certe sunt se dei gratiā habere: 7 cōsequēter se indulgētias asseq̄: si rite cōferant: max- ime plenarias: quib⁹ statim a tormētis ad gaudia deducunt.

¶ Mas. Quam rarus est vere penitens: tam rarus est vere indulgē- tias redimens: id est. rarissimus.

¶ Sil. Esto q̄ recte doceas: tū sup̄flue doces: cū iā idem supra vir- tualiter posueris: imo plus / q̄a dixisti non assequi nisi p̄fectissimos: qui rariores sunt. q̄ veri penitētes: cū inter hos quidā sint alijs mi- nus perfecti. Dico etiā q̄ vere penitētes tot sunt / quot attriti con- fitescentes / cum oēs tales dei gratiā assequant: nisi obicem ponant.

¶ Mas. Damnabunt in eternum cum suis magistris: qui per litte-

ras veniarum securos se credunt de sua salute.

Sil. Qui p. dicras lras sine bonis opib⁹ tutos se putat fatui sunt q. x^o ex sp^uali comodo eiusmodi litteraz p. capiunt spem meli⁹ v. medi⁹ z mouent: z purgatorias penas citi⁹ euadendi: recte sentiunt: z sic docetes recte docet. Time aut tibi magis martine: ne vana eruditione inflatus: nunquam respicias: eternoq; pereas z damneris.

Mar. Lauendi sunt nimis: qui dicunt venias illas donu esse dei inestimabile: quo reconciliatur homo deo.

Sil. Lauendi sunt magis detrahentes dei vicario: cu iniuste: tñ etiã false: z erronee. Qui vero dicunt (vt refers) vere dicunt: modo reconciliatio illa intelligat improprie: per amotionem reatus: qui animã a dei contemplatione clara secludebat.

Mar. Gratie cũ ille veniales tantu respiciunt penas satisfactoris sacramentalis ad homie constitutas.

Sil. Jam liquet ex dictis: quãtu falsa z erranea sit ista sententia: et si de posse p. dicitis maximi sermo sit: est etiã heretica: quasi papa non possit omnẽ penam p. indulgentias abolere.

Mar. Ad christiana predicant: qui docent q. redempturis anias p. confessionalia nõ sit necessaria cõtritio.

Sil. Nullu esse declamatorẽ reor: qui tam stulte docuerit: q. vero intentione tales positiones in mediũ afferas: ipe videris. Si q. tñ doceat q. nõ p. triti nõ vane indulgentias psequunt: q. p. derit p. tritione ex post facto accedente: nõ male docet apud plures peritos: q. sicut papa p. constitutionẽ facere aut inficere vt ex tunc: ita etiã possit indulgentias largiri: vt ex nunc suo tẽpore valituras.

Mar. Quilibet christianus vere cõpunct⁹ habet remissionẽ plenariã a pena z a culpa: etiã sine literis veniaru: sibi debitã.

Sil. Si sentis q. ois cui plena remissio pene debet eã assequit: nõ obstãte q. veniaz literis careat: esto q. veru doceas: tñ nihil dicis: q. a dũ dare oib⁹ q. eis apud ipm debent ex ægruo: vel cõdigno dubitauit null⁹. Si x^o sentis (vt xba tua p. ferunt) q. sine dictis literis: oibus vere cõtritis debita sit plena remissio penaru. hereticum est: z canones oes penitẽtiales euacuas z euertis: z tertiã partẽ sacramenti penitẽtie: id est. satisfactionẽ: z oia iura loquẽtia de penitẽtia salutarĩ imponenda: z purgatoriu. Nisi forte dicas: q. penã omnẽ remitti: z penã omnẽ exoluere idem sit: quod absurdum est.

Mar. Quilibet verus chñianus siue viuus: siue mortuus: habet participationẽ omnium bonorum chñisti: z ecclesie: etiam sine literis veniarum a deo sibi datam.

Sil. In ope bono quo reat⁹ pene delet. puta ieiunio: oratione & elemosina: duo sunt s^m doctrinā sc^orū: vnū ē meritū. qd nulli⁹ esse pōt nisi operātis. q sol⁹ p ope p^ouo premio donat: alterū est satisfactio: q aliud a merito est: vnde is q elemosinā largit⁹ p ania parētis: sibi quidē meret⁹: p amico aut satisfacit. ad obolendū pene reatū. Quis enī ausit negare elemosinā horū vtriq⁹ valere. Si ergo de bonis operib⁹ ch^oi & ecclie loquaris quātū ad meritū: licet p alteri⁹ merito nullus muneret⁹: qlibet tū deo grat⁹ ex aliorū meritis aliqd boni p^ocipit: puta p^otectionē dei: sicut de⁹ recordat⁹ Abrahā. liberauit Lot⁹ t^ope euer^osis Sodome: vel saltē ipm gaudiū: qd q^oq⁹ bon⁹ hab⁹ de bono alieno: scdm illud psalmiste. Participē me fac de⁹ oim timentium te & c. S; qā hoc participiū paucis nō pōt plene absolui: dimittat. Si v^o loq^oris de eisdē ch^oi & ecclie operib⁹: grā satisfactōis: dico cū diuo Thoma: q in absolutōe a p^octis ex bonitate dei interueniente Chū martyrio: sp aliqd relaxat de pena: nō aut pena tota: alioquin plene implēs iniunctū a sacerdotē vel canone: etiā si nō plene satisfecerit deo euolaret: qd est hereticū: immo nō oporteret sacerdotē q^oq⁹ imponere: nisi forte per viā medicine ad p^ocauendū imposterū.

Ar. Remissio tū: & participatio pape nullo modo est contemnēda: q^oia (vt dixi) est declaratio remissionis diuine.

Su. Siue de culpa: siue de pena intelligas: vtrōiq⁹ dānabiliter erras: quia & culpā relaxat dispositiue: & ministerialiter. & silt⁹ penā per venias: vt crebro iā dictū est.

Ar. Difficillimū est: etiā doctissimis theologis: simul extollere veniarū largitatē. et p^otritionis veritatē corā p^oplo.

Sil. Postq⁹ Martine puerse docuisti: iā nūc detrabere incipis: et veniarū declamatorib⁹: & p^otrifici p^osequēter. Qd autē difficile astruis ego impossibile astruo tibi: tuiq⁹ similib⁹. q nō es (pace tua dixerim) bonarū disciplinarū p^oceptis institut⁹: q duo falsa p^ocepta tenes: q venias eue^ont. vnū quidē q vera p^otritio aboleat oēm penā: vt supra videris innuere. aliud q vera cōtritio penas venijs p^oeligat semp: vt sequēti p^oclusiōe patebit. Theologi autē bene instituti facile efficiunt: qd tu difficile p^odicas. dicētes: q sicut i hūanis offendēs quēq⁹ cū iactura honoris: aut reatū: & si ex bono animo offensi restituat ad amicitia abolita culpa: nō tamen semp abolita emēda. imo nec actiōe iniuriarū plerūq⁹: ita etiā & deus: abolita culpa lege cōmuni vult. q p^octōrū emendā p^offeret. vt qui peccādo silt⁹ volūtati plusq⁹ debuisset indul^osi aliquid contra suam naturalem voluntatem: ex voluntate electi iua patiatur: quod est penas dare pro culpis.

Ahar. Contritionis veritas penas querit et amat: veniarum autem largitas relaxat et odisse facit: saltem occasione.

Sil. Hec est tua potissima ratio. quare difficile dixeris utraq; posse saluare. Dico vero cum sancto Thoma quod quod penas dare pro sceleribus est alicuius boni allatiuum: ut in presenti vita: quoniam meritorium est: vera contritio amat penas: ad merendum et precauendum a peccatis: siue tamen contemptu veniarum. quia utrunq; melius est quam alterum: vbi vero pene nullum bonum afferunt. sed retardant a bono glorie. quod eis non exsolutis haberi nequit: pene non assumunt. sed tolerant: dulcissimumq; est animabus ab eis misericorditer absolui. et ita in purgatorio est.

Ahar. Laute sunt venie apostolice predicande: ne populus false intelligat eas preferri ceteris bonis operibus charitatis.

Sil. Verum utiq; doces: sed non minus caute sit improbande et restringende. in iudicium apostolice facultatis. et priuilegii processu a deo beato Petro.

Ahar. Docendi sunt christiani. quod pape mens non est: redemptionem veniarum vlla ex parte comparanda opibus misericordie.

Sil. Docendi sunt etiam: quod mens pontificis est per venias puocare fideles ad opera pietatis. siue diuini cultus et misericordie. et quod melius est benefacere. et venias assequi. quam bonum neutrum. vel alterum moliri.

Ahar. Docendi sunt christiani: quod datus pauperi: aut mutuas egenti. melius facit. quam si venias redimeret: quia pro opus charitatis crescit charitas: et fit homo melior: sed per venias non fit melior: sed tamen a pena liberior.

Sil. Docendi sunt etiam: quod quod utrunq; potest melius est. Docendi sunt etiam: quod per venias non fit homo melior essentialiter. fit tamen melior concomitater: quia erogare in opere piissimo. aut alias bonum pro assequutione veniarum meritorium est: unde ceteris paribus melius est dare elemosinam gratia veniarum: quam gratia meriti peccati. quia ibi duo bona sunt. scilicet meritum: et sublatio impedientis ac retardantis a gloria. id est reatus penarum: hic vero vnicum est.

Ahar. Docendi sunt christiani: quod qui videt egenum: et neglecto eodem. dat pro veniis: non indulgentias pape: sed indignationem dei sibi vendicat.

Sil. Docendi sunt etiam scriptores castigariis scribere quam tu scribas quia quod scribis non est verum. vbi quis petenti pauperi potest elemosinam sine peccato negare: quod creberrime accidit: neque vbi negat cum peccato quidem veniali. sed sine mortali: quia pro veniali solo: non vendicat sibi homo indignationem dei: cum gratie: et charitati veniale non repugnat: et consequenter nec amicitie: quam ad deum habemus.

Ahar. Docendi sunt christiani: quod nisi superfluis abundet: necessario tenent domum suam retinere: et nequaquam effundere.

Sil. Docendus es et tu sufficiens diuidere: quia temporalis hominum facultas

tas insufficienter diuidit p necessaria que qs domui sue tenet retinere:
que scy sunt necessaria: sine quib? no: 7 supflua: sed hec est diuisio suf-
ficiens iuxta diuū Thomā. Bonoz em ipaliū hoies: quedā sunt neces-
saria ad vitā suā: 7 suoꝝ: q dicunt necessaria: sine quib? no supple vi-
uitur: quedā vero sunt necessaria ad vitā decētē: q dicunt necessaria
sine quib? no bene. 7 quedā nec sic nec sic: q dicunt supflua simplici.
De primo necessario nec venie sunt redimēde: nec elemosina danda
nisi quis eligat mori dādo p bono reipublice. De scdo tenet ē hoies:
elemosinā dare solū in necessitate extrema: pōt aut: 7 debet bō dare
de cōsilio extra dictū casum partē bui? necessarij cū indiuisibili non
consistat: nō aut totū. Sic ergo patet q ei iā nō habēs supflua: pōt
redimere ventas: ex parte ei? qd est necessariū. sine quo nō bene.
¶ **Mar.** Docendi sunt christiani: q redemptio veniarum est libera:
non precepta.
¶ **Sil.** Docendi sunt etiā: 7 docere debent boni filij ecclie Romane
7 cōsequenter dei: q princeps p cōmuni bono posset coactiue exige-
re bona a subditis: sed pōtifex Roman? vtriusq; potestatis apicem
tenens: pro fabrica basilice sancti Petri: que est totius christiani pos-
puli bonum: petit quod iubere posset: et petendo muneratur ex the-
sauro sibi tradito.
¶ **Mar.** Docendi sunt chriani: q papa sicut magis eget: ita magis
optat in venijs dādis p se deuotā oꝝonem: q promptā pecuniā.
¶ **Sil.** Immo nō sunt sic docēdi: qa hoc esset eos a multis bonis q
veniaz grā faciūt dimouere: sed poti? sunt docendi: q oēs fideles ex
debito charitatē tenent p summo pastore: etiā sine venijs. orare et q
papa multotiēs dat venias vt fideles puocet ad orādū p se: vt sp fa-
cit in sua capella. Quā vero vltra oꝝones etiā pecunijs indiget. venias
as largit: nō grā pecuniaz: sed ei? rei ad quā pecunia ordinat: puta
instauratiōē hospitaliū: 7 ecclesiariū. 7 hoc cū facit: oēs quorum in-
terest letant: 7 gratulant oēs: nisi q tu Martine id qd in alijs eccles-
ijs instaurādis laudat: in fabrica pūma totius reipublice christiane
virupas. qui si a dño nostro habuisses bonū episcopatū cū plenaria
indulgētiā ad ecclesie tue reparatiōē: forte dulciorib? verbis abun-
dasses: 7 quibus detrahis venias extulisses.
¶ **Mar.** Docēdi sunt chriani: q venie pape sunt vtiles: si non in eis
cōfidat. sed nocētissime: si timorē dei p eas amittat.
¶ **Sil.** Docēdi sent etiā q offidētia veniaz ab alijs bonis operib?
nō retardās nihil obest: sed occasionalit pdest: dū ania ex hoc in gra-
tiaz actiōēs assurgit. Docēd? etiā es tu: vt cauti? obserues: ne pau-

cis verbis tibi ipi cōtradicas: q̄ interdū venias dicis esse vtilis: in-
terdū solū signa diuine relaxatiōis: que signa etiā apud te sunt falla-
tia: cū scribas nullū esse certū: q̄ relaxatiōne penarū sit assequutus.

¶ **Mar.** Docēdi sunt ch̄riani: q̄ si papa nosceret exactiōes venia-
lium predicatorū: mallet basilicā beati Petri in cineres ire: q̄ edifi-
cari cute: carne ⁊ ossibus ouium suarum.

¶ **Sil.** Docēdi sunt potius ch̄riani: q̄ tu iniuste predicatorib⁹ des-
traxeris: contra ordinē fraternē correctiōis talia secreta: si qua sunt
(quod vix credo) in publicū p̄ vniuersum orbē seminādo: qui talia si
noueras: debuisti fraternē correctiōis normā obseruare: eo vel maxi-
me: q̄ talis sit huius innocētissimi pontificis mens: vt nullus nō ini-
que mō: verū etiā nec indecēter operet: aut viuat.

¶ **Mar.** Docēdi sunt ch̄riani: q̄ papa si sicut debet ita veller: etiā
vendida (si opus sit) basilica sc̄i Petri: de suis pecuniis daret illis: a
quorū plurimis quidā cōcionatoz veniarū pecuniā eliciunt:

¶ **Sil.** Docēdi nō essent ista ppli: q̄a esset p̄ra fraternā charitatem:
sed si nō sperat declamatiū correctio p̄ secretā monitiōne (ista cū nō
sūt in ambone) docēdus esset is p̄lat⁹: cui⁹ interest: ⁊ singlariter co-
min⁹ nosster papa: si tñ aliqui tales sint: q̄d vt credā: vix adduci poss-
sem: q̄a esto q̄ declamatores forēt rapaces: p̄ vim tñ nō extorquent:
sponte vero null⁹ est adeo stultus: vt si vsq; adeo sit egens: vt p̄ ei⁹
suffragio basilica sc̄i Petri vendēda forēt: velit p̄ indulgentijs pe-
cunias effundere: vnde potius credo q̄ loquaris per talēta: ⁊ talia
aut excogitas: aut exornas.

¶ **Mar.** Clana est fiducia salutis per literas veniarū: etiā si cōmissa-
rius: immo papa ipse animā suā p̄ illis impignozaret.

¶ **Sil.** Clana est ista tua p̄clusio: ⁊ similes: q̄a nullus est tam stultus
vt salutē suā talib⁹ literis cōmittat sine volūrate penitēdi vel statim
vel tandem: sed tu videris loqui nō theologice: sed tragedice. ad au-
res populorū exhauriendas: vide autē ne diuino iudicio inde exhaus-
rias maledicta: irrisiōnes ⁊ censuras.

¶ **Mar.** Hostes ch̄ri: ⁊ pape sunt hi: qui propter venias predican-
das. verbū dei in alijs ecclesijs silere iubent.

¶ **Sil.** Raris crebra cedere p̄sueuerūt: sic celebr⁹ colit̄ annalis solē-
nitas sc̄toz: q̄ sabbatina dei matris: aut pene q̄tridiana trinitatis.
Sic ex causa p̄tifer cui⁹ declamator p̄ loco ⁊ t̄p̄ indulget: vt alijs
silentiū indicat: quo pplm̄ habeat frequētiōre: vt inq̄sitor: vtq; ordi-
nario: q̄d p̄t̄ cōmēdari. Elstruere hō pape hostes esse: q̄ cū sua gr̄a:
et beneplacito operant̄ aut etiā dei: stultum ⁊ ridiculum est.

¶ **Ar.** Iniuria fit verbo dei: dū in eodem sermone equale: vel longius tempus impenditur veniis q̄ illi.

¶ **Sil.** Dico vt supra prime: et ulterius: q̄ ita loqueris: ac si publicatio veniarū cū his que illā comitant declaratoria: et hortatoria: nō sit seminatio verbi dei: quod nego.

¶ **Ar.** Mens pape necessario est: q̄ si venie (q̄d minimū est) vna cāpana: vnus pōpis: et cerimonijs celebrant: euangeliū (q̄d maximū est) centū cāpanis: centū pompis: centū cerimonijs predicet.

¶ **Sil.** Dico vt supra proxime: et ulterius q̄ similes cōclusiones nō decent grauē theologū: sunt em̄ pueriles: et vident esse viri stomachati. et inferētis os in celū: et cōtra stimulū calcitrātis.

¶ **Ar.** Thesauri ecclie vnde papa dat indulgētias: neq̄ satis nominati sunt: neq̄ cogniti apud populū christiānū.

¶ **Sil.** Nō est mirū si vniuersa ista nō nouit: cū tu q̄ cū orbe vniuerso te disputaturū obtulisti: ista aut nō intellexeris: aut fingas vt patebit. Sūt em̄ isti thesauri noti et noiati: nō quidē lumine n̄re rationis: sed spūsc̄i: q̄ p̄ sc̄os suos nos edocet quib⁹ tu nō assentiēs: auctoritate tua: aut tui similiū: alios thesauros effingis. Venie ergo: siue indulgētie auctoritate scripture nobis nō innotuere: sed auctoritate ecclie Romane: Romanoūq̄ pōtificū: q̄ maior est: inter q̄s sanctus Gregori⁹ prim⁹ (teste diuo Thoma) indulgētias dedit Rome in stationib⁹: ceteriq̄ sunt sequuti. Thesaurus ergo iste fm̄ sc̄os: cū theologos: tum etiā canonistas: sunt merita christi et sanctorū: nō ea ratione qua merita: sed qua satisfactiones.

¶ **Ar.** Thesaurus certe vnde indulgentie dantur nō esse temporales patet: quia nō tam facile eos profundunt: sed tantūmodo colligunt multi concionatorum.

¶ **Sil.** Nō doces Martine: sed detrahis: nō concionatoribus tantum: quos scis rem suā nō promouere: sed innocentissimo pontifici: et quidē iniuste: quippe qui nil vellet aut inique: aut etiā indecenter agi: maxime vero preteru sue auctoritatis.

¶ **Ar.** Nec sunt isti thesauri merita ch̄i: et sc̄oz: q̄a hec sp̄ sine papa opant gratiā hoīs interioris: et crucē: mortē inferniq̄ exterioris.

¶ **Sil.** Immo fm̄ sc̄os: tā theologos: q̄ canonistas celebriores: si p̄dicata merita ch̄i: et sc̄oz: nō ea rōne qua merita: sed qua satisfactiones ch̄o superuacaneē. scriis aut supabūdātes. Quarū satisfactorū valorē. verū est quidē in nobis opari. et nobis applicari. sed nō sic vt plene per eas liberemur ab om̄i reatu. nisi in casu duplici. primo quidē si nos per satisfactionē plenā eis cōiungamur. secūdo vero si

pontifex eas nobis plene per indulgentias applicet. Si aliter sentis, aberras a fide, nec indulgentiarum thesaurum intelligis.

¶ **Asar.** Thesuros ecclesie sanctus Laurentius dixit esse pauperes ecclesie, sed loquutus est vsu vocabuli suo tpe.

¶ **Sil.** Etiam nunc latenter mordet potius quam doceas: quasi reponis nostris pauperes non sint pontificis hominum thesauri, puto autem quod licet Romanus manus clericus a perfectioe primicia declinarit, quod non inficio, tu tamen non sis talis, qui peccatis irreprehensibiliter reprehendere, et qui a primicia patrum religiofitate non declinaris, quod equidem vel hinc colligitur, quia nullus sapiens est (ut reor) qui te esse detractorem iniustum non astruxerit, quamquam etiam utrum sic in Rome essent bona cetera, sicut elemosine pie, quod ut reliqua taceam etiam pauperum numerus sine numero indicio sit, maxime vero in pio pontifice, qui nulli quantumvis extero aut ingrato viro scit petita denegare.

¶ **Asar.** Sine temeritate dicimus claves ecclesie merito christi donatas, esse thesaurum istum. Clarum est enim quod ad remissionem peccatorum et casuum sola sufficit potestas pape.

¶ **Sil.** Si cuiusquam sancti testimonium citaueris, tecum in hoc sentientis temere te sic docuisse negabo, quod puto non facies. Et quidem fateor ad id sufficere potestatem pontificis maximi eo modo, quo potestas Regis ad arcem fabricandam, vicem medietate thesauro, qui non sit potestas sed materia potestatis. Cum enim ecclesia ex thesauro isto faciat indulgentias plenarias, si thesaurus iste sit claves ecclesie, aut claves admotore peccatoribus, operabuntur cum electione, sic quod in sacramentali penitentia non operabuntur quantum possunt absoluendo ab omni pena, sicut ab omni culpa, aut semper penam totaliter abolebunt, quorum utrumque falsum est, primum quidem, quia nullus sacerdos sic absoluendo intedit, sed intendit peccatori bene facere quantum potest, secundo vero, quia purgatorium tollit, unde doctor angelicus docet per clauem remitti partem pene, non totam. Iste ergo thesaurus materialiter est satisfactio christi et sanctorum, effectiue autem est clavis iurisdictionis, qua dispensat. Igitur potestas pontificis per clauem ordinis, omnem culpam, et per clauem iurisdictionis, cuius est indulgere omnem penam ex causa potest aboleri.

¶ **Asar.** Verus thesaurus ecclesie est sacrosanctum euangelium.

¶ **Sil.** Verum quidem martine dicis, sed tamen equiuoce loqueris de thesauro, et hoc ipsum verum quod dixisti ad malum finem ordinas ut videt, ut etiam statim patebit.

¶ **Asar.** Thesaurus euangelij est merito odiosissimus, quia ex primis facit nouissimos thesaurus autem indulgentiarum merito est gratissimus

℥

quæ ex nouissimis facit primos. Igitur thesauri euangelici retia sunt: quibus olim piscabantur viros diuitiarum: thesauri indulgentiarum sunt: quibus nunc piscantur diuitias viroꝝ.

Sil. Si mordere canum est proprium: vereor ne tibi pater canis fuerit: qui ad hoc videris natus ut mordeas: vereor insuper ne propter tuam dicacitatem: et illationem tui oris in celum: aliquid mali tibi contingat: nec video quomodo venias excusandus ab anathemate ex caspite multiplici. nec puto quod vir sis mentis compositæ: qui talia carasteribus formanda tradideris.

Mar. Indulgentie quas concionatores vocant maximas gratias intelligunt vere tales quo ad questum promouendum.

Sil. In pontifice deserto: spūsciti muneribus detrahitis: quasi ipse indulgentie non ariet: sed burse pupiles sint: quibus blasphemiam dixerim.

Mar. Sunt tamen reuera minie ad gratiam dei: et crucis pietatem comparate

Sil. Hi qui venias gratias maximas astruunt nulli comparantes excusandi veniunt per hyperbolen: tu vero qui eas comparas gratie christi: vide quo nam pacto excusabere: dicens eas minimas: cum etiam sint gratie alie: et alia dona minora: puta ipsa bona fortune: nec reor poteris aliquam excusationem pretendere: que veniarum declamatoribus eque non congruat: consequenter autem iniuste mordeas.

Mar. Tenent episcopi et curati veniarum applicarum commissarios cum omni reuerentia admittere: sed magis tenent omnibus oculis intrudere: ne per commissionem papæ: sua illi somnia predicent.

Sil. Si tibi talia dicenti animus inesset equus et bonus: tacendum esset: sed sicut diabolus in omni suo opere sua superbia ita tu quoque in omni penes tua conclusionem tuam maliuolentiam recales.

Mar. Contra veniarum apostolicarum veritatem qui loquitur: sit ille anathema et maledictus.

Sil. Effigiem geris eius: qui designare se putans: in lumen proprium impingit. Veritati enim veniarum aut ignorantia: aut malitia multum detraxisti: ut liquet ex dictis.

Mar. Qui vero contra libidinem et licentiam verborum concionatoris veniarum curam agit: sit ille benedictus.

Sil. Sit inquit benedictus: si charitate: si iusticia: si pietate mouet: quod contra licetiosum in dicendo: licetiosior est in scribendo. a deo quidem bonus efficitur: ab hominibus vero ad aliorum monimentum castiget.

Mar. Sicut papa iuste fulminat eos: qui in fraude negotii indulgentia et quocumque arte machinantur: multo magis fulminare intēdit eos: qui per veniarum pretextum in fraude sancte charitatis: et veritatis machinantur.

Sil. Dñs noster papa tante virtutis creditur: vt per suos minis-
tros nil indecens fieri velit. an vero in eos delinquentes intendat
anumaduerrere p anathema vt dicis. puto nescias.

Mar. Opinari venias papales tãtas esse: vt soluere possint homi-
nẽ etiã si q̃s p impossibile dei genitricẽ violasset: est insanire.

Sil. Alstruere q̃ habẽs plenitudinẽ potestatis a papa ad venias
possit absoluere a culpa in dicto casu p ordinis clauem: ⁊ a pena per
clauem iurisdictionis: non est insanire: sed sane sentire: cum etiã idem
posset in Judam: ⁊ in eos: qui aut virginẽ: aut ch̃istũ interemissent:
modo essent viatores. Glideris aut loqui tragedice.

Mar. Dicimus cõtra q̃ venie papales nec minimũ peccatoꝝ ve-
nialiũ tollere possunt quo ad culpam.

Sil. Immo tibi tollere nõ possunt veniale: etiam quo ad penam
quippe quoniã secundũ te sunt solum signã ⁊ nõ causa remissionis.
Quod vero per venias culpa remittatur: predicatorẽ veniarũ docu-
isse credo nullũ: quippe cum etiam rudioribus liqueat assencionem
veniarũ preexigere culpaꝝ abolitionẽ: cum huius rei gratia etiã rus-
fici sua crimina fateantur.

Mar. Quod dicit nec si sanctus Petrus modo papa esset: maio-
res gr̃as dare posset: est blasphemia in sanctũ Petrũ ⁊ papã.

Sil. Et si sc̃tus Petrus credat sanctior fuisse om̃i post futuro p̃-
tifice: ⁊ in gratijs psonalib⁹ copiosior: quãtũ tñ attinet ad clauẽ iurisdictionis ⁊ ordinis. erroneũ est. ne hereticũ dicã dicere Leonem. ⁊
Petro primo minorẽ. ⁊ nõ posse de iure quecũq; ille potuit.

Mar. Dicim⁹ p̃tra q̃ etiã iste: ⁊ quislibet papa maiores habet: sci-
licet euangeliũ. virtutes gr̃as curationũ ⁊c. vt. j. Cor. xij.

Sil. Timeo ne dei iudiciũ sup tuũ caput portes. qui per ireniam
ita irrisorie loqueris vniuerso orbi de tanto pontifice. Trinã aut tibi
sint ille virtutes que in dño nostro predicant̃.

Mar. Dicere crucẽ armis papalibus insigniter erectã: Cruci ch̃i
equiuale: blasphemia est.

Sil. Tibi nõ credere quoniã iam cepi: neq; hoc puto ab aliquo ve-
narum declamatoꝝ predicatum ita nude: vt recitas: quanq̃ quelibet
cruz in qualibet materia eque representet imaginẽ ch̃isti: ⁊ eque
adoranda sit: seclusa ratione contactus: de qua ad presens breuitatis
gratia supersedeo.

Mar. Rationẽ reddent episcop̃: curati ⁊ theologi: qui tales ser-
mones in populũ licere sinunt.

Sil. Glideris Martine velle te p̃ bec iustificare: q̃si recte feceris:

destruendo veniis contra preceptum domini nostri pape. et destruendo
veniis concionatoribus. et pontifici contra preceptum dei. sed nequaquam
propterea quod theologus sis venis in predictis excusandus. sed arguendus.
prelectus. et ad omnem heresim abiurandam cogendus.

¶ **Mar.** Facit hec licetiosa veniarum predicatio. ut nec reuerentiam pa-
pe facile sit etiam doctis viris redimere a calumniis. aut certe argutis
questionibus laicorum.

¶ **Sil.** Pulchre sub colore excessuum eorum que declamant. iterum impingere
vis in pontifice. questiones secularibus attribuas. sed age. en reuerentia
et amor ad pontificem docebit me soluere insolubilia tua. incipe.

¶ **Mar.** Scilicet cur papa non euacuat purgatorium propter sanctissi-
mam charitatem. et summam animam et necessitatem. ut causam omnium iustissi-
mam. si infinitas animas redimit propter pecuniam finestissimam. ad
structuram basilice. ut causam leuissimam.

¶ **Sil.** Deus. qui tanquam agens supremum omnia vertit ac dirigit in finem
postremum. unde et omnes homines vult saluos fieri nulli voluit gratiam. qua
in finem illum dirigit et salutem largiri. nisi ex parte eius. qui gratiam erat
accepturus. esset preparatio quedam. et meritum congruitatis. que apparatus
tamen que habere nequeunt. ut infantes his vult suffragari per alios. Quibus
quoque. qui pro nobis infinite satisfactionis passionem tulit. non vult illam
nobis suffragari. nisi nos pro nostra satisfactionem insufficientem. eius sa-
tisfactioni sufficere et superabundantiam iungamur. Cum ergo deus post penam
anime ex contritione et clauibus misericorditer aboletam. ex sua simul mis-
ericordia et iusticia talem animam addiderit tali pene exoluente. puta an-
no centum. qua ratione debet pontifex totam illam penam. vel etiam partem re-
laxare cum tanto iudicio iusticie diuine. nisi ex parte talis anime aliquod
meritum afferat puta elemosina. aut ieiunium. aut oratio a se. aut ab
alio pro se oblatam. Unde est quod clamant omnes sancti cum theologo. tamen canoni-
ste. in veniarum largitione. causam aliquam oportere interuenire. que cau-
sa est que quodlibet est in dei gloriam. vel promotionem boni communis et hominum.
Datuerit ergo cur papa purgatorium non euacuat. quia vix non subest
rationalis causa relaxandi rigorem iusticie diuine in omnibus animabus pur-
gatorij. que si subesset. vixque posset illud euacuare. puta si daret ple-
na indulgentia. etiam defunctis porrigentibus adiutrices manus ad expe-
ditionem in turchas. et quelibet anima purgatorij amicum haberet. sibi de-
bite et complete suffragante. Caritas autem pontificis. et necessitas animarum
non est ratio efficax sic relaxandi iusticiam diuinam. quam deus talis necessitatis
consciens. et infinite charitatis. ac misericordie visceribus plenus sanxit. et inuisi-
biliter seruat. Ergo nunc martine. et alia quesita multiplica.

¶ Mar. Cur permanēt exequiē & anniuersaria defunctoꝝ. & nō red
dit. aut recipi p̄mittit beneficij p̄ illis instituta. cum iā sit iniuria p̄
redemptis orare.

¶ Sil. Que huius cause sunt. Prima quidē q̄ incertū sit an is qui
porrigit manus adiutrices vt anime cuius plenā veniā obtineat: se
cundū propriā facultatē porrexerit: quod necesse est: potest enim ali
quādo porrigere nimīū parce: quo casu anima nō assequitur indul
gentiā plenā: sed secundū p̄portionem exhibiti ad id totū quod fues
rat exhibendū: vt docuit diuus L. ho. Alia vero causa est. q̄a etsi sus
fragia non prosunt iam redemptis: alijs tū prosunt. & hoc ipm mori
turi intendebāt: qui sibi anniuersaria p̄petua ordinarunt: cum non
sit verisimile q̄ crederent se in purgatorio perpetuo futuros: donec
celi cum terra mouendi forent.

¶ Mar. Itē que illa noua pietas dei: & p̄ape. q̄ impio: & inimico p̄
pter pecuniā p̄ccūat aiām piā: & amicā dei redimere: & tū p̄pter ne
cessitatē ip̄i^o met pie & dilecte anie nō redimūt eā gratuita charitate.

¶ Sil. Que est ista noua ignorātia tua (vt cum stomacho loquar)
vt putes q̄ deus infinita charitate sua (iusticia sic exigēte) aiām con
scius in tali necessitate constituerit: & deinde nulla sacra mutaciōe ex pre
dei: vel anie debeat eam ex tali necessitate educere? Interueniat ergo
causa aliqua necesse est: vt clamant sancti vniuersi: si dei iusticia aut
relaxāda penitus: aut certe mitigāda est. que causa non ex parte dei
(inuariabilis enim est) sed ex parte anime pensanda est.

¶ Mar. Item cur canones penitētiales re ipsa: & non vsu in semet
abrogati & mortui: adhuc tamē pecunijs redimunt per cōcessionem
indulgentiarū: tanq̄ viuacissimi?

¶ Sil. His p̄clusionibus tuis martine: doctus mihi primo aspectu
visus es: dicta x̄o tua exactius p̄scrutāti: mihi videris satis gressus.
quippe q̄ nō videas: q̄ licet canones eiusmodi q̄ ad id sint abrogati:
q̄ p̄m illos penitētie nō sunt necessario imponēde p̄ccōrib^o: cū hodie
sint oēs arbitrarie: nō tū abrogati sunt quantū ad hoc: vt reatus ad
penā iuxta eos taxādā nō maneat: nisi forte alicubi diuie iusticie mē
surā excedāt plus iusto imponētes: & quātū ad istū reatū pene viuen
tem & ligantē: redimunt. Unde tibi p̄ regula obseruādū est: q̄ eccle
sia Romana sicut in dicto: ita & in facto suo nō fallitur in fide: aut
moribus alioquin a via salutis aberras.

¶ Mar. Item cur papa: cui^o opes hodie sunt opulentissimis Cras
sis crassiores: nō de suis pecunijs magis q̄ pauperū fidelium struit
vnā tantū basilicā sancti Petri?

¶ Sil. Ubi multe diuitie: ibi (diuina scriptura teste) multi sunt qui comedunt illas: et forte S. dñs noster pro suo gradu et maiestate est pauperior te: cui si census esset exiguus: forte non vacaret ista conscribere. Quid vero latenter reprehendis ex laicorū persona pontificem: qui pecunias excipiat a sponte offerentibus: qui pro hoc cōmuni: et quidem celeberrimo bono iuste tanq̄ summus in mūdo gemina potestate rex imperare eas et indicere posset.

¶ Mar. Item quid remittit: aut participat papa hijs: qui per cōtritionē perfectā ius habent plenarie remissionis: et participationis.

¶ Sil. Si quis tanta contritione torquetur: vt omnium peccatorū suorū reatū aboleat: huic papa nihil penarū remittit: sed si reris oēs contritos esse eiusmodi: euertis purgatoriū: et non modo hereticus: verum heresiarcha es quantū ego sentio: qui hactenus nullū relegerim ista nefanda docuisse.

¶ Mar. Item quid adderetur ecclesie boni maioris: si papa sicut se mel facit: ita centies in die cui libet fidelium has remissiones et participationes tribueret.

¶ Sil. Duo bona addicerentur: vnum q̄ necesse esset fideles toties repetere causam gratia cuius dantur venie: puta elemosinā: aut orationem: aliud quia remitteretur omnis nouus penarū reatus: si quis post veniam incidisset.

¶ Mar. Ex quo papa salutē querit animarū per venias magis q̄ pecunias: cur suspendit venias et literas iam olim cōcessas: cum sint eque efficaces.

¶ Sil. Ideo facit: vt sicut olim predecessores sui venias dederunt pro structuris minoris momenti: et que iam forte vel ex toto: vel ex parte explete sunt: ita ipse pro ista structura largiatur omnium preclara: et in hanc fidelium pia vota colligantur.

¶ Mar. Hec scrupulosissima laicorū argumenta sola potestate compescere: nec reddita ratione diluere: est ecclesiam: et papā hostibus ridicendos exponere: et infelices christianos facere.

¶ Sil. Ecclesia Romana: que in Romano pontifice virtualiter inclusa est: temporalis: et spiritualis potestatis summū in papa apicē tenet: et seculari brachio (prout iura decernunt potest eos) qui fide primo suscepta: deinde male sentiunt: compescere: nec tenetur rationibus certare ad vincendos proteruentes: nisi maxime veritas in aperto est: ego tamen volo recuperationibus agere: et experiri quid scribendo possis. Hostes autē se irridentes: et corporales: et spirituales solet ecclesia ad nihilum (deo iuuante) deducere.

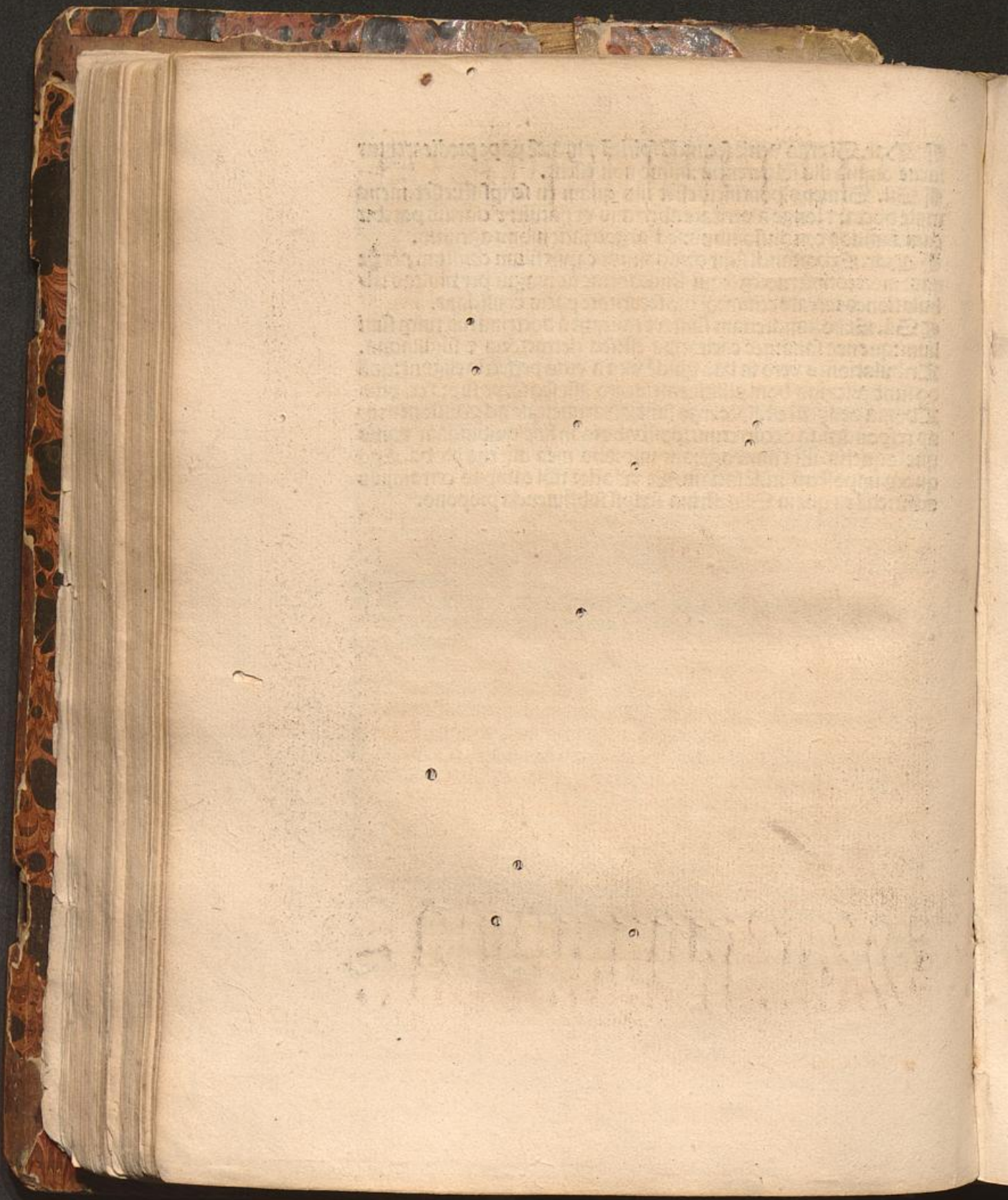
Mar. Si ergo venie secundū spiritū 7 mentē pape predicarentur
facile omnia illa soluerentur: imino non essent.

Sil. Si mens pontificis esset illa quam tu scripsisti: esset mens
male docta: 7 longe a veritate aberrans vt patuit: 7 clarius patebit
cum iam non conclusionibus: sed argotizationibus agemus.

Mar. Exhortandi sunt christiani: vt caput suum chustum per pe
nas: mores: infernosq; sequi studeant: ac sic magis per multas tri
bulationes intrare celum: q̄ pro securitate pacis confidant.

Sil. Exhortandi etiam sunt. vt caueant a doctrina sua cuiq; simi
lium: que nec sana: nec caritatiua est: sed detractoria 7 sugillatiua.
Tribulationes vero in hac quidē vita a viris perfectis eligunt: quā
do sunt alicuius boni allatine: in futuro autē secus: vt supra ex diuo
Thoma deductū est. Hec ergo sunt Martine: que ad p̄clusiones tu
as respondenda occurrerunt: posthabitis in fine quibusdam vanis
que loqueris. Eia nunc age: aut improba mea aut tua proba. Ego
quoq; in posterū iridē faciam. Et vt latior tibi campus certaminis
adsit: etiā ea que in Siluestrina scripsi substituenda propono.

Faint, illegible text is visible at the top of the page, appearing to be bleed-through from the reverse side. The text is arranged in several lines and is too light to read accurately.